

TEMAANALYSE: KLYNGER I ERHVERVSFREMME

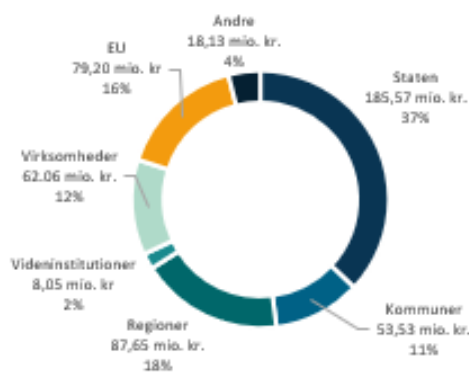
Summary

Forud for udpegningen af de 10 nationale styrkepositioner er der gennemført en analyse med henblik på at give input til, hvordan Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse kan tilrettelægge den fremadrettede klyngeindsats med fokus på virksomhedernes behov i relation til innovation i hele landet. Analysen kortlægger klyngernes anvendelse af EU's strukturfondsmidler, og dækker således ikke hele paletten af aktiviteter og finansieringskilder bag de nuværende klynger og innovationsnetværk.

En gennemgang af samtlige strukturfondsfinansierede projekter i indeværende strukturfondsperiode 2014-2020 viser, at klynger har været bevillingsmodtagere til i alt 56 projekter, hvoraf 40 har været finansieret af EU tilskud og 16 med regionale erhvervsudviklingsmidler og regionale uddannelsesmidler. De 40 projekter har modtaget et samlet EU-tilskud i hele perioden på godt 331 mio. kr., hvoraf halvdelen (167 mio. kr.) er gået til innovationsprojekter og knapt 100 mio. kr. til indsatsen for energi- og ressourceeffektive SMV'er. De resterende 64 mio. kr. er fordelt på 6 andre indsatsområder i strukturfondene. En række af innovationsnetværkene er indlejrede i moderorganisationer og deler cvr. nr. med disse, hvorfor projekter gennemført af disse ikke kan isoleres i registre. Ovenstående er derfor et konservativt skøn over klynger og innovationsnetværks samlede brug af EU's strukturfonde. Gennemgangen viser endvidere, at det er forholdsvis få af klyngerne, der gennemfører den største del af projekterne.

En gennemgang af økonomien i de 38 mest aktive klynger og innovationsnetværk viser, at de anvender en række forskellige finansieringskilder. I 2018 havde de en samlet omsætning på 494 mio. kr., hvoraf finansiering fra EU, bl.a. strukturfondene, udgjorde 79 mio. kr. eller ca. 16% (Cluster Excellence Denmark 2018).

Figur 1: Klyngernes finansiering, 2018

I strukturfondene har man på forhånd opstillet de indikatorer, som projekternes resultater skal måles på. Da mange projekter endnu er i gang, er der på nuværende tidspunkt kun tilgængelige data om deres performance ift. de kortsigtede resultater (output-indikatorer). Inden for indsatsområdet "Innovationssamarbejder" kan der f.eks. måles på antal deltagere eller antal virksomheder, der har udviklet et nyt produkt eller ydelse. Målt på disse indikatorer viser en sammenligning af klyngernes og andre typer af projektaktørers

omkostninger forbundet med at opnå de opstillede mål, at klyngerne er mere effektive end andre aktørtyper. Omvendt er de generelt mindre effektive i forhold til målene inden for indsatsområdet "Flere vækstvirksomheder". Der er ikke grundlag for sammenligning på de øvrige indsatsområder i strukturfondene. Analysen har ikke set på årsagerne til disse forskelle, eller om de langsigtede effekter følger et andet mønster, men resultaterne matcher forventningerne til aktørernes spidskompetencer.

For at kortlægge klyngernes rolle og funktion i det samlede innovations- og erhvervsfremmesystem er oplysninger om samtlige deltagende virksomheder i strukturfondsfinansierede projekter sammenkørt med oplysninger om deltagelser i samtlige statslige innovationsordninger, den nu nedlagte Markedsmodningsfond samt EUDP: Derved kan virksomhedernes brug af det samlede innovations- og erhvervsfremmesystem kortlægges, og herunder hvor i systemet de har deres første deltagelse, og hvordan deres evt. videre brug af systemet ser ud.

Kortlægningen viser bl.a.:

- At virksomheder i klyngeprojekter generelt har lidt flere ansatte end i øvrige ordninger.
- At andelen af deltagere fra land- og yderkommuner er højere i klyngeprojekter end i øvrige projekter.
- At der ikke er forskel på virksomhedernes alder i klyngeindsatser og i andre ordninger.
- At der i klyngeprojekter deltager en højere andel af "innovationserfarne" virksomheder, der har flere deltagelser i systemet bag sig, end i øvrige ordninger.
- At der er en højere andel af førstegangsdeltagere i projekter, som klynger står bag, eller hvori klynger indgår, end i projekter, som andre aktører står bag.
- Andelen af virksomheder, der efter deres førstegangsdeltagelse i et klyngeprojekt benytter andre ordninger, er lidt lavere end den tilsvarende andel for virksomheder, der har deres førstegangsdeltagelse i andre ordninger.

En gennemgang af eksisterende undersøgelser af virksomhedernes innovationsbehov betoner betydningen af innovationspres, der varierer fra branche til branche, og erkendelse af behov, der varierer med virksomhedernes innovationsmodenhed/-kapacitet. Litteraturen peger desuden på vigtigheden af at skelne mellem umiddelbar efterspørgsel (baseret på erkendte behov) og evt. dybere (endnu uerkendte) behov. At afdække virksomheders behov er derfor en særdeles vanskelig opgave, og man skal være forsigtig med at slutte fra en generel afdækning af virksomheders umiddelbare efterspørgsel til en vurdering af, om deres behov for aktiviteter dækkes i specifikke klynger. Sådanne afdækninger skal gennemføres specifikt, og det vigtige er derfor, at hver klynge gennemfører en sådan afdækning.

I den gennemførte kortlægning har godt 250 virksomheder, der har erfaring med innovations- og erhvervsfremmeordninger, givet input vedr. deres ønsker ift. aktiviteter udført af klynger relateret til vækst og udvikling generelt. De 250 virksomheder afspejler i store træk den samlede population af virksomheder, der har benyttet innovations- og erhvervsfremmeordninger på de forhold, hvor der foreligger generelle data. De foreslåede behov var baseret på en kortlægning af klyngernes faktiske aktiviteter udført for private og offentlige midler, som Cluster Excellence Denmark har gennemført.

De vigtigste behov	De mellemvigtige	De mindst vigtige
1) Adgang til lokale og nationale markeder	4) Kompetenceudvikling af medarbejdere	10) Adgang til finansiering
2) Adgang til kvalificeret arbejdskraft	5) Samarbejde med andre virksomheder	11) Samarbejde med off. aktører – fx kommuner og erhvervshuse
3) Branding af virksomheden eller branchen	6) Overblik over regulering og krav	12) Samarbejde med videnaktører – fx GTS.institutter
	7) Udvikling af nye forretningsmodeller (fx digitalisering og CØ)	
	8) Deltagelse i innovationsprojekter	
	9) Adgang til globale markeder	

Kortlægningen viser, at virksomhederne generelt finder alle behov vigtige, men også at virksomhederne prioriterer mere kortsigtede behov over de mere langsigtede, hvortil samarbejder om innovation hører. For førstegangsdeltagere er prioriteringen stort set den samme, men de vurderer behovet for deltagelse i innovationsprojekter lavere og samarbejde med andre virksomheder højere.

Klyngernes rolle i den fremadrettede indsats

Udover kortlægningen af klyngernes hidtidige rolle og funktion er der gennemført interviews med 10 personer med stort kendskab til området for at indsamle deres input til den fremadrettede indsats, ligesom input fra de decentrale strategiworkshops, som Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses afholdte i foråret 2019, er benyttet som kilde.

Dette peger på, at klyngerne fremadrettet skal betragtes som en central infrastruktur, der fremmer samarbejde om innovation, og sikrer, at virksomhedernes innovationsbehov i hele landet understøttes optimalt inden for hvert af de erhvervs- og teknologiområder, bestyrelsen udpeger i sin strategi. Og at det konsoliderede aktørlandskab på klyngeområdet skal følges af en udvikling, hvor de varetager opgaven som udviklere af nationale økosystemer inden for deres respektive styrkepositioner.

Rollen som økosystemudviklere, indebærer flere funktioner og opgaver: At skabe overblik over det økosystem, der omgiver deres respektive styrkepositioner, og tage initiativ til udvikling heraf gennem facilitering af samarbejder mellem aktørerne, forslag til nye strategiske indsatser samt ikke mindst at sikre virksomhedernes udnyttelse af mulighederne i økosystemet.

Klyngerne skal således fremadrettet ses som en central del af den

samlede nationale erhvervsfremme- og innovationsinfrastruktur, der kan illustreres som i figur 2.

Figur 2: Forslag til klyngernes rolle og arbejdsdeling mellem aktører

1. Skab et så klart billede af klyngernes nye rolle i den samlede nationale innovationsinfrastruktur som muligt, som både de selv og alle øvrige aktører kan forholde sig til og arbejde ud fra. Det vil i sig selv fremme koordineringen.
2. Klyngernes rolle skal først og fremmest være at understøtte innovation i virksomheder ved at omsætte udfordringer, som ingen parter kan løse hver for sig, til konkrete projekter med central involvering af virksomheder.
3. Klyngernes fremadrettede strategiske grundlag bør baseres på et mindre antal konkrete innovationsudfordringer, som erhvervet selv har udpeget (fx gennem brancheorganisationer) inden for rammerne af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategi.
4. Klyngernes bestyrelser bør have betydelig erhvervsrepræsentation.
5. Klyngerne skal have overblik over de nationale økosystemer, de indgår i, og identificere behov for evt. styrkelser af dette.
6. Klyngerne skal styrke sammenhængskraften i deres respektive økosystemer.
7. Klyngerne bør fortsætte deres fokus på at få virksomheder, der ikke er innovationsaktive, med i deres aktiviteter.
8. Klyngerne skal sikre lokal tilgængelighed af deres aktiviteter, så de matcher styrkepositionernes virksomhedsmæssige fordeling.
9. Klyngerne skal have fokus på henvisning og koordination med lokale, regionale og nationale erhvervs- og innovationsfremmeaktører og -ordninger, hvis virksomheder udvikler behov, der bedre imødekommes af andre aktører eller ordninger.
10. Det anbefales, at klyngerne gives en vis styringsmæssig fleksibilitet til at kunne tilpasse sig deres respektive styrkepositioner og virksomhedernes behov samt agere dynamisk på udviklingen heri.